

POSTĘPOWANIE KARNE W SPRAWACH MIĘDZYNARODOWYCH

Podręcznik praktyczny

Martyna Kusak

SERIA AKADEMICKA

Wolters Kluwer
Polska

POSTĘPOWANIE KARNE W SPRAWACH MIĘDZYNARODOWYCH

Podręcznik praktyczny

Martyna Kusak

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lutego 2017 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Adam Choirski

Opracowanie redakcyjne
Dagmara Wachna

Łamanie
PIUS

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-297-7

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Podstawowe pojęcia	13
Rozdział pierwszy	
Formy współpracy międzynarodowej w sprawach karnych	15
1.1. Współpraca pomiędzy państwami członkowskimi UE	17
1.2. Klasyczna pomoc prawna.....	22
1.3. Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym	24
Rozdział drugi	
Podstawowe zasady współpracy międzynarodowej w sprawach karnych	28
2.1. Zasada podwójnej przestępności.....	29
2.2. Zasada wzajemnego uznawania	37
2.3. Zasada <i>ne bis in idem</i>	42
2.4. Zasady <i>locus regit actum</i> i <i>forum regit actum</i>	47
2.5. Zasada ochrony porządku publicznego.....	49
2.6. Zasada specjalności.....	50
2.7. Zasada wzajemności	51
Rozdział trzeci	
Konflikty jurysdykcji i przekazywanie ścigania	55
3.1. Rozwiązywanie konfliktów jurysdykcji w trybie klasycznej pomocy prawnej.....	56
3.1.1. Przejęcie ścigania.....	57

3.1.2. Przekazanie ścigania.....	59
3.2. Rozwiązywanie konfliktów jurysdykcji w UE	61

Rozdział czwarty

Zespoły śledcze	68
4.1. Powołanie polskiego zespołu	69
4.2. Zespół zagraniczny.....	74

Rozdział piąty

Klasyczna pomoc prawna.....	78
5.1. Podstawowe instrumenty klasycznej pomocy prawnej.....	80
5.1.1. Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych między państwami członkowskimi Unii Europejskiej	82
5.1.2. Pomoc prawna w Kodeksie postępowania karnego.....	84
5.1.2.1. Quasi-list żelazny.....	85
5.1.2.2. Immunitety.....	86
5.2. Ekstradycja	89
5.2.1. Ekstradycja czynna.....	92
5.2.2. Ekstradycja bierna	95
5.2.2.1. Areszt „ekstradycyjny” i „prowizoryczny”	101
5.2.2.2. Ekstradycja uproszczona	105
5.3. Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania.....	108
5.4. Gromadzenie dowodów	116
5.4.1. Gromadzenie dowodów na podstawie Kodeksu postępowania karnego	117
5.4.2. Gromadzenie dowodów na podstawie Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej.....	119
5.4.3. Dopuszczalność dowodów zgromadzonych za granicą.....	120

Rozdział szósty

Współpraca sądowa pomiędzy państwami Unii Europejskiej.....	126
6.1. Zasady współpracy.....	126
6.1.1. Wzajemne zaufanie, prawa procesowe oraz normy minimalne.....	132
6.1.2. Eurojust i Europejska Sieć Sądowa.....	137
6.1.3. Schemat postępowania krajowego w sprawach dotyczących współpracy z państwami członkowskimi....	140

6.2. Europejski nakaz aresztowania.....	144
6.2.1. Wydanie ENA.....	145
6.2.2. Wykonanie ENA	153
6.3. Wzajemne uznawanie orzeczeń dotyczących kar	166
6.3.1. Wzajemne uznawanie kar pieniężnych.....	169
6.3.1.1. Wystąpienie o wykonanie kary pieniężnej	169
6.3.1.2. Wykonanie kary pieniężnej.....	171
6.3.2. Wzajemne uznawanie orzeczeń dotyczących przypadku	175
6.3.2.1. Wystąpienie o wykonanie przypadku	176
6.3.2.2. Wykonanie przypadku	180
6.3.3. Wzajemne uznawanie kar pozbawienia wolności.....	184
6.3.3.1. Wystąpienie o wykonanie kary pozbawienia wolności	185
6.3.3.2. Wykonanie kary pozbawienia wolności	189
6.3.4. Wzajemne uznawanie orzeczeń probacyjnych	196
6.3.4.1. Wystąpienie o wykonanie orzeczenia probacyjnego	197
6.3.4.2. Wykonanie orzeczenia probacyjnego	201
6.4. Nieizolacyjne środki zapobiegawcze.....	209
6.4.1. Wystąpienie o wykonanie nieizolacyjnego środka zapobiegawczego.....	210
6.4.2. Wykonanie nieizolacyjnego środka zapobiegawczego	213
6.5. Gromadzenie dowodów	217
6.5.1. Wystąpienie o zatrzymanie dowodów lub zabezpieczenie mienia.....	219
6.5.2. Wykonanie wniosku o zatrzymanie dowodów i zabezpieczenie mienia	221
6.6. Europejski nakaz ochrony	228
6.6.1. Wystąpienie o wydanie europejskiego nakazu ochrony ...	229
6.6.2. Wykonanie europejskiego nakazu ochrony	233

Rozdział siódmy

Kierunki rozwoju współpracy	238
--	------------

Aneks. Wykaz instrumentów współpracy sądowej w UE oraz ich wdrożenie do prawa krajowego	245
--	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

- k.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- Konstytucja** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- KWUS** – Konwencja wykonawcza do Układu z Schengen z 14.06.1985 r. (Dz.Urz. WE L 239 z 2000 r., s. 19)
- r.s.c.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.01.2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1657 ze zm.)
- r.w.u.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. poz. 508 ze zm.)
- TFUE** – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)

Czasopisma

- EPS** – „Europejski Przegląd Sądowy”
- KZS** – „Krakowskie Zeszyty Sądowe”
- Pal.** – „Palestra”
- PiP** – „Państwo i Prawo”
- Prok. i Pr.** – „Prokuratura i Prawo”
- PS** – „Przegląd Sądowy”

Inne

EJN	- Europejska Sieć Sądowa (European Judicial Network)
ENA	- europejski nakaz aresztowania
ENO	- europejski nakaz ochrony
ETPCz	- Europejski Trybunał Praw Człowieka
HUDOC	- baza orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
TK	- Trybunał Konstytucyjny
TS	- Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
RP	- Rzeczpospolita Polska
SA	- Sąd Apelacyjny
SN	- Sąd Najwyższy
UE	- Unia Europejska

WSTĘP

Oddawane do rąk Czytelnika pierwsze wydanie podręcznika stanowi zwięzłe opracowanie współpracy międzynarodowej w sprawach karnych.

Zagadnienia te są przedmiotem ciągłych i dynamicznych zmian, których efektem jest rosnąca z roku na rok liczba instrumentów współpracy, a także liczne zmiany w przepisach krajowych. Mnogość rozwiązań utrudnia swobodne poruszanie się po meandrach transgranicznego obrotu prawnego. Zadaniem, jakie postawiła sobie autorka, jest zatem przybliżenie omawianych kwestii w sposób przejrzysty i syntetyczny. Umożliwi to nie tylko łatwe przyswojenie istniejących rozwiązań, ale również ich stosowanie w praktyce.

Książka jest podstawowym kanonem wiedzy na temat współpracy międzynarodowej w sprawach karnych. Zawiera liczne przykłady oraz rysunki, które ułatwiają przyswajanie informacji i zobrazowanie omawianych zagadnień. Każdy rozdział zakończony jest wykazem literatury oraz dokumentów, które pozwolą zainteresowanemu czytelnikowi poszerzyć swoją wiedzę na dany temat. Publikację uzupełniają także dane statystyczne ilustrujące funkcjonowanie poszczególnych instrumentów. Zawiera nadto liczne odniesienia do orzecznictwa krajowego oraz międzynarodowego. Kończy ją aneks, zawierający wyczerpujące wyliczenie instrumentów współpracy w sprawach karnych w UE oraz informacje na temat ich wdrożenia do polskiego porządku prawnego.

Książka adresowana jest do studentów prawa oraz aplikantów aplikacji prawniczych poszukujących informacji na temat współpracy mię-

dzynarodowej w sprawach karnych. Z racji sekwencyjnej struktury, pragmatycznych wskazówek oraz odniesień do orzecznictwa i źródeł przysłużyć się może również bieżącej pracy praktyków prawa. Nadto z uwagi na jej kompozycję, obejmującą nie tylko przegląd i komentarz do instrumentów współpracy, lecz ukazującą ich globalny obraz, jest to ciekawa pozycja również dla przedstawicieli środowiska akademickiego. Pracownicy naukowci znajdą w niej wykaz aktualnej literatury (zarówno krajowej, jak i zagranicznej) oraz dokumentów międzynarodowych, które stanowić mogą cenne źródło informacji i inspiracji w pracy badawczej.

Wyrazy wdzięczności kieruję do Pana Profesora Pawła Wilińskiego za inspirację do napisania niniejszego podręcznika oraz pomoc w pracach nad jego kształtem. Panie Profesorze, dziękuję za nieustanne wytyczanie nowych wyzwań i wspieranie mnie w ich realizacji.

Martyna Kusak
(m.kusak@amu.edu.pl)
Poznań, luty 2017 r.

PODSTAWOWE POJĘCIA

Europ przestępstwa – przestępstwa, które jeśli są przedmiotem postępowania w jednym z państw członkowskich, nie podlegają weryfikacji podwójnej przestępności czynu we współpracy pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

Exequatur – procedura adaptacji (dostosowania) orzeczenia wydane go za granicą według zasad określonych w prawie krajowym.

Państwo wydające – państwo członkowskie Unii Europejskiej, w którym wydawana jest decyzja podlegająca wykonaniu w innym państwie członkowskim.

Państwo wykonujące – państwo członkowskie Unii Europejskiej, w którym wykonuje się decyzję wydaną w innym państwie członkowskim.

Państwo wzywające – w klasycznej pomocy prawnej państwo występujące o pomoc prawną.

Państwo wezwane – w klasycznej pomocy prawnej państwo wezwane do udzielenia pomocy prawnej przez inne państwo.

Organ wydający – organ uprawniony na mocy prawa krajowego do wydania decyzji o wystąpieniu do innego państwa członkowskiego UE o wykonanie nakazu lub innej decyzji w tym państwie. Zwrot ten występuje w ramach współpracy w sprawach karnych w UE.

Organ wykonujący – organ właściwy do uznania i wykonania nakazu wydanego w innym państwie członkowskim UE zgodnie z prawem państwa wykonującego. Zwrot ten występuje w ramach współpracy w sprawach karnych w UE.

Organy sądowe – organy uprawnione na mocy prawa krajowego do podejmowania czynności w ramach współpracy sądowej w sprawach karnych. Mogą to być zarówno organy sądowe *sensu stricto* (sąd, sędzia, sędzia śledczy, prokurator), jak i *sensu largo* (każdy inny właściwy organ określony przez prawo krajowe, np. policja).

Rozdział pierwszy

FORMY WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ W SPRAWACH KARNYCH

Międzynarodowa współpraca w sprawach karnych jest dynamicznie rozwijającą się dziedziną. Wyraźna ekspansja tej gałęzi prawa rozpoczęła się dopiero w drugiej połowie XX w. Przez długie lata państwa nie były chętne do współpracy w sprawach karnych, uznając, że stwarza to zagrożenie dla ich suwerenności, terytorialności i niezależności politycznej. Ubiegły wiek przyniósł jednak wielkie zmiany w tym podejściu, zwłaszcza wśród państw Europy, które współpracę w sprawach karnych zaczęły postrzegać jako konieczną przy ściganiu niektórych przestępstw oraz w zachowaniu bezpieczeństwa w skali międzynarodowej. Państwa coraz chętniej rezygnowały więc z tzw. pełnego państwowego egoizmu ścigania na rzecz skutecznej współpracy transgranicznej.

Wskutek działań podjętych w ramach **Rady Europy** zaczęły powstawać kolejne instrumenty zacieśniające kooperację w sprawach karnych, a poszczególne państwa zawierały dodatkowo umowy dwustronne ułatwiające prowadzenie międzynarodowych działań. Trend ten, zapoczątkowany kilkadziesiąt lat temu, utrzymał się do dnia dzisiejszego. Wciąż jesteśmy bowiem świadkami powstawania nowych instrumentów współpracy, których katalizatorem jest sytuacja polityczna i społeczna na świecie.

Obecnie potrzeba zacieśniania kooperacji wynika przede wszystkim z tzw. **globalizacji przestępstw**, prowadzącej do sytuacji, kiedy prze-

stępczości nie da zamknąć się w granicach państw, a pojedyncze kraje nie są w stanie prowadzić postępowań karnych bez wsparcia zagranicznych organów. Globalizacja przestępstw wynika m.in. ze swobody przemieszczania się oraz z rozwoju technologii. Elektronizacja naszej przestrzeni wprowadziła bowiem nowe formy przestępstw (np. cyberprzestępstwa), które często popełniane są w obszarze jurysdykcji wielu państw. Rozwój techniki zmienił również formy techniki ścigania, które wymagają podjęcia współpracy międzynarodowej. Należą do nich np. przeszukanie systemu informatycznego, podsłuch elektroniczny czy intercepcja poczty e-mail, wymagające współpracy państw, na terenie których znajdują się serwery. Instrumenty współpracy są również niezbędne w celu zwalczania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, a w ostatnich latach także terroryzmu. Współpraca w sprawach karnych przybiera szczególną formę w **stosunkach między państwami członkowskimi UE**. Utworzenie przestrzeni bez granic wewnętrznych doprowadziło bowiem do internacjonalizacji przestępczości w UE i wymusiło rozwijanie nowych środków jej zwalczania. Konieczne stało się wypracowanie wspólnej przestrzeni sprawiedliwości, w której ściganie w sprawach karnych nie jest już domeną krajową. Brak instrumentów współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie mógłby prowadzić do bezkarności sprawców, którzy z łatwością mogą przemieszczać się między państwami lub lokować mienie w różnych miejscach. Wyzwania te czynią nas naocznymi świadkami narodzin i rozwoju tej dziedziny, a także powstawania wielu przełomowych rozwiązań.

XX w. przyniósł nowe rozwiązania w rozwoju współpracy międzynarodowej, które można scharakteryzować w podziale na dwie grupy: powstanie międzynarodowych trybunałów karnych oraz instrumentów regulujących współpracę pomiędzy państwami. Okrucieństwa II wojny światowej stały się bowiem impulsem do powołania międzynarodowych trybunałów karnych, których zadaniem jest osądzanie zbrodniarzy wojennych, sprawców ludobójstwa i międzynarodowego terroryzmu (Trybunał Norymberski, Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu w Tokio). Poza trybunałami zajmującymi się II wojną światową powstały również trybunały *ad hoc* ds. zbrodni w byłej Jugosławii i w Ruandzie-Burundi oraz stały **Międzynarodowy Trybunał Karny z siedzibą w Hadze**. Poza

powstaniem trybunałów międzynarodowych w drugiej połowie XX w. widoczny jest także rozwój instrumentów służących międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych w Europie. Motorem napędowym tej formy współpracy stała się Rada Europy, w ramach której powstały przełomowe instrumenty m.in. Europejska konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych z 20.04.1959 r. wraz z dwoma protokołami dodatkowymi (Dz.U. z 1999 r. Nr 76, poz. 854) czy Europejska konwencja o ekstradycji z 13.12.1957 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 70, poz. 307). Kolejnym krokiem milowym była integracja europejska i budowanie współpracy w sprawach karnych pomiędzy jej państwami członkowskimi. Unia Europejska przejęła i rozwinęła znaczną część dorobku Rady Europy.

Międzynarodowa współpraca w sprawach karnych jest również ważnym elementem krajowego porządku prawnego. Polska współpraca w sprawach karnych przybiera następujące formy:

- współpraca pomiędzy państwami członkowskimi UE,
- klasyczna pomoc prawna,
- współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym.

Współpraca ta z różną intensywnością i w różnym zakresie obejmuje:

- przekazywanie osób pomiędzy państwami,
- wykonywanie wyroków,
- gromadzenie dowodów,
- przekazywanie ścigania i rozwiązywanie konfliktów jurysdykcji,
- tworzenie wspólnych zespołów śledczych,
- wykonywanie środków zapobiegawczych,
- ochronę pokrzywdzonych.

1.1. Współpraca pomiędzy państwami członkowskimi UE

Współpraca pomiędzy państwami członkowskimi jest to najnowsza i jednocześnie najdynamiczniej rozwijająca się forma współpracy. Opiera się na **zasadzie wzajemnego uznawania** i wysokim stopniu zaufania do porządków prawnych innych państw członkowskich, Unia Europejska dąży bowiem do utworzenia i rozwoju wspólnej przestrze-

Martyna Kusak – doktor nauk prawnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu w Gandawie (Belgia); specjalizuje się w międzynarodowym postępowaniu karnym, realizuje projekty naukowe z tego zakresu, w tym granty finansowane przez Narodowe Centrum Nauki; adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego UAM w Poznaniu oraz post-doc w Institute for International Research on Criminal Policy (Belgia); uczestniczka wielu krajowych i zagranicznych konferencji i seminariów poświęconych współpracy międzynarodowej w sprawach karnych.

Podręcznik zawiera zwięzłe omówienie współpracy międzynarodowej w sprawach karnych. Autorka w sposób przejrzysty i syntetyczny przedstawia jej formy, podstawowe instrumenty oraz krajowe rozwiązania dotyczące podejmowania czynności w kontekście transgranicznym. Znaczną część opracowania poświęcono współpracy między państwami członkowskimi Unii Europejskiej, co jest szczególnie istotne z uwagi na dynamiczny rozwój tej dziedziny prawa i rosnącą liczbę postępowań, w których biorą udział polskie organy.

W pracy zamieszczono wiele przykładów i wykresów, które ułatwiają przyswajanie informacji, a także odniesienia do orzecznictwa krajowego i międzynarodowego. Każdy rozdział jest zakończony wykazami literatury i dokumentów oraz danymi statystycznymi ilustrującymi funkcjonowanie poszczególnych instrumentów. Dopełnieniem publikacji jest aneks zawierający wyczerpujące wyliczenie instrumentów współpracy w sprawach karnych w UE i informacje na temat ich wdrożenia do polskiego porządku prawnego.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla studentów prawa i aplikantów prawnych. Będzie też użyteczna dla prawników praktyków i pracowników naukowo-dydaktycznych wydziałów prawa chcących pogłębić swoją wiedzę na temat omawianych zagadnień.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8107-297-7

LEX Student
—— Prawa

CENA 49 ZŁ (W TYM 5% VAT)